

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Toimitettu myös sähköisessä muodossa osoitteeseen oikeusministerio@om.fi

Asia Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä ”Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen” (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 28/2010)

Oikeusministeriö on pyytänyt IPR University Centeriltä lausuntoa otsikossa mainitusta teollis- ja tekijänoikeuksien keskittämisestä markkinaoikeuteen koskevasta työryhmämietinnöstä. Instituutti esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Käsillä oleva työryhmämietintö teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämisestä perustuu pitkään valmistelutyöhön. Työryhmän lähtökohdaksi on ollut kansalliseen IPR strategiaan sisällytetty lausuma siitä, että teollis- ja tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittely keskitetään markkinaoikeuteen. Työryhmä on työssään pitäytynyt tässä lähtökohdassa. IPR University Center ei myöskään lausunnossaan käsittele niitä perusteita ja vaihtoehtoja, jotka keskittämisen osalta ovat aikaisemmin olleet esillä. Näiden kysymysten osalta viittaamme professori Niklas Bruunin ja professori Kaarlo Tuorin yhteisesti 22.4.2008 antamaan lausuntoon oikeusministeriön työryhmämietinnöstä 2007:20.

IPR University Centerin mielestä keskittämisen laajuus on perusteltu mietinnössä hyvin. Keskittämisen ulkopuolelle on perustellusti rajattu EU-nimisuojan rekisteröintiä koskevat hakemukset. Työryhmän toimeksiannosta johtuu, että teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat rikosasiat on myös rajattu keskittämisen ulkopuolelle.

Työryhmän työlle asetettu määräaika on ollut hyvin haasteellinen. Työryhmä on nähdäksemme suoriutunut annetusta tehtävästään kiitettävästi ja lopputuloksena on mietintö, jossa keskittämiseen liittyvät lainsäädännölliset muutokset on otettu kattavasti huomioon.

Tässä vaiheessa IPR University Center haluaa nostaa lausunnossaan esiin muutamia seikkoja, joihin sen käsityksen mukaan tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota. Työryhmä on itsekin pohjustanut jatkotyötä kartoittamalla muita uudistamistarpeita (luku 3.2.7 sivu 179).

Rikosasioiden käsittely

Keskittäminen markkinaoikeuteen ei nykyisen tulkinnan mukaan mahdollista sitä, että myös teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat rikosasiat keskitettäisiin samaan tuomioistuimeen kuin hallinnolliset asiat ja riita-asiat. Keskittämisen laajuuden kannalta tämä on mielestämme valitettavaa.

Tyypillisiä teollisoikeusrikoksia ovat tuoteväärennökset. Pääosin ne kohdistuvat tavaramerkkeihin ja mallioikeuksiin ja asiat käsitellään rikosasioina. Muihin teollisoikeuksiin kohdistuvat rikosasiat ovat harvinaisia.

Laittomien kopioiden valmistaminen tekijänoikeudella suojatuista teoksista eli piraattituotteiden valmistaminen on suuri tekijänoikeusrikosryhmä. Tietokoneohjelmiin kohdistuvia tekijänoikeuden loukkauksia käsitellään myös runsaasti rikosoikeudenkäynneissä. Nykyisin merkittävän ryhmän tekijänoikeusrikoksissa muodostavat verkossa tapahtuvat loukkaukset. Tekijänoikeusrikosten osalta prosessilajin valintaan vaikuttaa se, että loukkauksen tutkinta on asianomistajalle edullisempaa rikosprosessissa kuin riita-asiassa. Lisäksi poliisilla on joissakin tapauksissa tehokkaammat keinot käytettävissään rikosten selvittämisessä.

Tekijänoikeuslaki ei erottele tekijänoikeusloukkauksia sen mukaan, tapahtuuko loukkaus tietoverkossa vai muuten. Tekijänoikeuden perusteet ovat samat. Tämän lisäksi tietoverkoissa tapahtuvien toimien tekijänoikeudellinen arviointi on usein vaikeaa, koska tekijänoikeuslain lähtökohta on analogisessa viestinnässä eli perinteisissä viestintävälineissä. Tästä seuraa, että rikosoikeudenkäyntien yhteydessä joudutaan usein ratkaisemaan tekijänoikeudellisesti täysin uudenlaisia tilanteita ja ottamaan kantaa ja kehittämään tekijänoikeuslain tulkintaa uudessa ympäristössä.

Rikos- ja riita-asioiden käsitteleminen eri tuomioistuimissa ei mahdollista eri prosessien yhteydessä saadun kokemuksen ja osaamisen hyödyntämistä.

Teollis- ja tekijänoikeusrikoksia koskeva oikeuspaikkasääntely on ehdotuksessa epäyhtenäinen. Teollisoikeudellisten asioiden osalta esitetään, että niiden käsittely edelleen keskitettäisiin Helsingin kärjäoikeuteen. Aikaisemmin keskittäminen perustui siihen, että Helsingin kärjäoikeuteen oli keskitetty myös teollisoikeuksia koskevien riita-asioiden käsittely ja keskittämisestä syntyneeseen asiantuntemukseen. Myös tekijänoikeudellisten asioiden osalta esitetään entisen sääntelyn säilyttämistä ennallaan. Mikäli rikosasioiden keskittäminen ylipäätään on enää perusteltua, olisi harkittava sitä, olisiko myös tekijänoikeusrikosten käsittely syytä keskittää Helsingin kärjäoikeuteen. Se mahdollistaisi edes jollakin tasolla tuomareiden asiantuntemuksen lisäämisen.

Tulevaisuudessa olisi myös pohdittava, miten erikoistuomioistuimissa olevaa teollis- ja tekijänoikeusasioiden osaamista pystyttäisiin hyödyntämään myös rikosasioiden käsittelyssä. Olisiko mahdollista esim. säätää, että näitä asioita käsittelemässä olisi vähintään yksi niihin erikoistunut tuomari markkinaoikeudesta. Tätä tarvetta korostaa myös se, että rikosprosessin yhteydessä voidaan lausunnon kohteena olevan esityksen mukaan käsitellä myös teollis- ja tekijänoikeusrikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus.

Markkinaoikeuden asiaryhmittely ja kokoonpano

Mietinnössä on esitetty, että markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden uutena ryhmänä tulisi olemaan teollis- ja tekijänoikeudelliset asiat. Ryhmä sisältäisi sekä hallinnolliset asiat että riita-asiat. Näihin asioihin luettaisiin markkinaoikeudessa perinteisesti käsitellyt sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevat asiat. Markkinaoikeuden toimivaltaan lisättäisiin myös viime mainittuja koskevat vahingonkorvausasiat. Käsitksemme mukaan ehdotus korostaa näiden kaikkien asioiden kytkentää toisiinsa ja on perusteltu.

Ehdotuksessa on esitetty, että markkinaoikeuteen tulisi päätoimisia markkinaoikeusinsinöörin virkoja, jotka toimisivat tuomarina tietyissä jutuissa. Markkinaoikeusinsinööriltä edellytettäisiin

soveltuva korkeakoulututkinto tekniikan alalta ja perehtyneisyys patenttiasioihin. Ehdotuksen mukaan markkinaoikeusinsinöörejä tulisi olemaan 2-3 kappaletta. Tekniikan osaamisen painottaminen markkinaoikeuden kokoonpanossa on mielestämme perusteltua. Kovin haasteelliseksi asian tekee sen, että käytännössä yhden markkinaoikeusinsinöörin tuntemus keskittyy yhteen tekniikan alaan. Nykyisellään PRH:n valituslautakunta voi hyödyntää laaja-alaisesti eri tekniikanalojen osaamista muodostamalla kulloisenkin kokoonpanon parhaiten vastaamaan käsiteltävää asiaa. Tämä mahdollisuus puuttuu markkinaoikeudelta. Mahdollisuus sivutoimisten asiantuntijoiden käyttämiseen korvaa jonkin verran tätä puutetta ja antaa mahdollisuuden täydentää markkinaoikeuden teknistä asiantuntemusta käsiteltävänä olevaan asiaan sopivaksi. Sivutoimisten asiantuntijoiden valinnassa tulee kiinnittää huomiota siihen, että heidän tekninen asiantuntemuksensa laajentaa ja täydentää markkinaoikeusinsinöörien asiantuntemusta. Tässä yhteydessä on myös syytä painottaa mietinnössäkkin esille otettua seikkaa eli sivutoimisten asiantuntijoiden korvausta. Korvauksessa tulisi ottaa huomioon koko käsitellyn vaatima aika eikä ainoastaan korvaus istuntopäiviltä ja neuvotteluista.

Sivutoimisten asiantuntijajäsenten kelpoisuus on määritelty ryhmittäin. Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien asioiden osalta edellytyksenä on ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi perehtyneisyys asianomaiseen tekniikan alaan ja patentointiin liittyviin kysymyksiin. Markkinaoikeuden käytännössä asiantuntija on osallistunut ainakin toistaiseksi vain sen asiaryhmän asioiden käsittelyyn, johon hänet on nimetty. Mikäli tästä edelleen pidetään kiinni, se tarkoittaa sitä, että tavaramerkki- ja sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa koskevia asioita käsiteltäessä ei olisi käytettävissä markkinointiin, elinkeinoelämään tai taloudellisiin kysymyksiin perehtyneitä asiantuntijoita. Tavaramerkkiä ja sopimatonta menettelyä koskevat riidat edellyttävät usein juuri kyseistä asiantuntemusta.

Lausunnon valmisteluun on allekirjoittaneen lisäksi osallistunut pääsihteeri Marja-Leena Mansala.

Helsingissä 12. päivänä toukokuuta 2010

Niklas Bruun
Professori, johtaja
IPR University Center